

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ПЕРА СЕГЕДИНАЦ.

Као што ће нашем читалачком свету познато бити, написао је др. Л. Костић под горњим насловом трагедију из повеснице српске у 5 чинова. Тој трагедији досудила је „Матица Српска“ целу расписану награду од 500 ф. а. вр. из фонда накиног. Како ће се та трагедија за који дан приказати у нашем позоришту онако, као што је за нашу позорницу удесио А. Хаџић: то ћемо нашим читаоцима испричати у кратко шта се збива у тој трагедији, која је према нашим приликама за позорницу прерађена.

У првој чини изводи нам се на бечком двору митрополит Вићентије Јовановић, како тргује с народом за титуле и личне користи. Митрополит има секретара, Јамбрековића, патријоту, који тај посао јавља народу, али га повереник народа будимске општине, Матула, кога је митрополит придобио, издаје митрополиту, те Вићентије свога секретара баца у тамницу, из које се више не враћа. Тамничење секретара Јамбрековића зачињава појава са Љубицом, вићентијевом рођаком, која љуби Јамбрековића.

У другој чини излази Пера Сегединац. Он је најстарији и најуваженији капетан „рачке милиције“, тадање војне крајине. Сазвао је збор свих часника и старешина марошке и потиске крајине у Арад, да бира посланике на сабор у Београд и да већа о послу на том сабору, на име о искању ћесара Карла VI., да му крајина помогне војевати на Французе.

Пера је веран цару. Он безусловно верује у „царску реч“. Та је вера толика, да заставника, Милана Текелију, који се изрази против тог искања, подставнут издајничким сплеткашем Вукићем, изазове на двобој. У томе двобоју убије Пера Милана и тек тада дозна, да је Милан био изабраник његове јединице Јуле. Ту већ почиње перипетија. Вера, да је једини спас народа у ћесару,

подрма се тим већма, што у тај мах стиже глас о гоњењу православних Срба, у ком је и ћесарска војска учествовала. Али, вичан имати у свом понашању узоре, ауторитете, узда се у — митрополита.

У трећем чини излази нам београдски сабор. Матула почиње наговештавати смер митрополитов, да своју „паству“ поунијати. Огорчење се диже у свих посланика, само још Пера стишава. Он је довео своју Јулу, да је митрополит прими у какав женски манастир, па је мучно не веровати митрополиту. Овај прима Перу и Јулу и загледа се у лепоту перине ћерке. Уједно га јулина жеља, да иде у калуђерице, храбри у нади, да ће Пера бити уза њ у великом послу, те ће и остале својим ауторитетом повући. Већ почиње Пери сладити славу римске слике, описујући му рафаилову мадону сикстинску овим речима:

Сад ти мене чуј:

У Бечу видех једну прилику,
из Рима што је онуд пронеше.
Немачки један за њу, веле, краљ
половину је продао државе.
Приповетка је, да је насликао
аранђео свети, Рафаило сам.
Приказује ти мајку Божију,
у свој дивоти славе небеске,
на десници јој чедо, млади бог,
анђелски кор над главом благује,
око ње слава, блаженство и рај.
Ал' ни у сина, ни у матере
на лицу нема блажености те.
Из очију им читаш тугу, бол,
далеко им поглед упира,
у једну им тачку, један кобни знак!
И сину се и божијој матери
сред незагледне славе небеске
привића грдан откуп суђени,

по који свету може бити спас,
те славу ту заслужит' за навек;
у сред милости срца божијег
привиђа им се распетије, крст.
На ту ме слику живо подсећа,
јуначе Перо, ова твоја кћи:
Лепота јој и куће твоје глас
око ње слика рајско блаженство,
ал' ока црног зрака дубока
открива тајне неке туге бол.

П е р а.

Погодио си, свети владику,
и Јули мојој у срцу је крст,
живота нађ на њему разалет,
а разалет га отац рођени.

Чин III., појава 2.

Ту развија песник своја начела о укрштају,
а у речима вићентијевим о мадони сикстинској
видимо и примену његове теорије о укрштају на
живопис.

Пера жури састанак збора и митрополит је
готов. Скупи се збор. Дође и архимандрит Ристо,
поштован од свих старешина са свога знања и
поштења. Ристо прича збору о Риму и о Москви.
Рим куне, Москву православну хвали. У том
изађе митрополит и одмах предложи збору ује-
дињење с римском црквом. Збор, још под ути-
ском ристиних речи, плане на Вићентија. Пера
огорчен дигне мач на Вићентија, но Јула до-
трчи и не да му, да каља мача.

Ј у л а.

Зар исти тај, тај исти кобни мач,
са ког ме гледа миланова крв,
да сече срце несретника тог?
Тим додиром посветио би се,
најтежи грех опростио б' му бог!

Чин III. појава 6

Пера спусти руку, а Вићентије утекне. Сада
Пера заклиње све капетане, да се дигну на ће-
сара, да освете изневерени народ.

(Свршиће се.)

ПЕСНИЦИ И ГЛУМЦИ.

(Свршетак.)

Критика мора бити досљедна и мора имати
своју цел увек пред очима. Та ће цел бити, да
како, у нас друга, а у Немачкој и Француској
друга. Другу ће цел имати „Théâtre Français“
у Паризу, а другу наше позориште. Ми морамо
пре свега знати, шта хоћемо. „И најспори-
ји“, вели Лесинг „само ако не изгуби из очи-
ју своју цел, још иде брже, него ли онај, који
без цели које куда лута.“ Критика морала би дати
смер и правац развиту драмске уметности у нас.

Наша критика, говорећи у опште, има ту ве-
лику погрешку, да сувише обећава. И онај, који
сувише обећава, а и онај, који се сувише нада,
обично се варају и сами себи шкоде. Па онда је
наша критика често пуна обзира, и за то не-
праведна. Али о том ћемо за сад ћутати, по
што се желимо касније, бољом згодом, поврати-
ти на онај занимив предмет. Само један једи-
ни обзир у критици може наћи изговора: обзир,
који се оснива на осећању споменуте цели кри-
тике и цели самога позоришта. Лесинг, у осталом,
веома добро разликује критику драмских произ-
вода, од критике, која се тиче само приказива-
ња тих производа. Препоручујући у опште стро-
гост и непристраност, мисли, да је обоје у осо-

битој мери нужно у потоњој критици, т. ј. у
критици, која оцењује рад и способности глума-
ца. То је са свим природно. Песник, ако мисли,
да му је учињена кривица, у сваки час може
поћи истим путем, којим је пошао његов крити-
чар, т. ј. оправдати се у јавности. То се шта
више може и захтевати. Његово дело остаје не-
дирнуто, онакво, какво је приказано, и он нам
га може у свима појединостима дозвати у памет,
показати га. Али уметност је глумчева по својим
последницама прелазна. Све, што он, било до-
бра било зла, на позорници учини, хитро мине.
Често је тек зловоља или ђуд гледалаца једини
разлог, да му се глумац у онај мах не свиди.
Ваља дакле присвојити себи изванредну непри-
страност, ваља посветити особиту пажњу свакој
речи, која јавно оцењује глумачки рад.

„Леп стас, чаробно мењање црта на лицу,
живо око, дражестан ход, мио звук у говору, ме-
лодичан глас: све су то ствари, које се добро
дају речима изразити. Али то нити су једине,
нити највеће врлине глумчеве. Драгоцени су то
природни дарови, који су нужни за његов позив,
али који његова задатка ни из далека још не
испуњују! Он мора свуда с песником мислити.

Он мора онде, где је песник погрешно, мислити за њега," вели Лесинг.

Према томе треба да се влада и праведна кри-

тика, када пресуђује мучан глумчев рад. Према раду песниковом на против не сме она имати никаквих обзира.

Ж И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Рат у мирно доба“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Мосер и Шентац, по немачком прерадио Бранко М. Јовановић.)

Г. Бранко Муша Јовановић, „одушевљен најватренијом жељом“, рискирао је и опет једну прераду.

Сваки човек, који има иоле укуса и савести, мора се подићи против злоупотребе, која хоће у нас да отме маха, и коју баш г. Бранко Муша Јовановић са неком унутрашњом насладом негује. Та је злоупотреба тако звана прерада. Зар тај господин мисли, да ћемо му благодарни бити, да ћемо се његовом изналазачком духу дубоко поклонити, да ћемо муњевитој замисли његова дара аплаудовати, ако он у туђе дело уплете и „свога масла“?! Ако он то мисли, онда треба озбиљно да премишља о изреци: *Nosce te ipsum*, познај се сам, и онда, кад тим премишљањем са свим на чисто буде, онда, онда не ће више онако мислити.

Држи ли он, да ће том својом прерадом, тим „својим маслом“, добру шаљиву игру још бољом и шаљивијом направити? Држи ли он, да су они писци изоставили коју „оригиналну мисао“? Држи ли, даље, да немачка публика још није дорасла, да схвати мисао своје шаљиве игре, те да је он позван, да с једне стране публику васпита, с друге стране пак глуму да поправи и дотера? Ја не верујем, и не ћу све дотле веровати, докле год пред очима имам г. Бранка Мушу Јовановића, као „прерађача“ туђих глума, и као „сгучњака“ у позоришним стварима у опште. Ако пак њему лаворике позоришних писаца не дају ни мира ни покоја, онда нека засуче рукаве, нека напрегне сву своју машту, нека заузме сигурну позицију за писањем столом, и нека — напише сам једну оригиналну глуму, и онда се — ако ће бити ваљана — не ћемо радовати само ми, него и они писци, које он на тако гусарски начин плачка. Да, ми ћемо се радовати, јер смо добили једног писца шаљивих игара, а они страни писци радоваће се, јер ће бити на даље од досадашњих атентата поштеђени.

Треба оставити сваком своје. И самом г. Бранку Муши Јовановићу, као брату Србину, не би по свој прилици годило, да су ево сад Мађари Трифковићево „Љубавно писмо“ „прерадили“, и Србе преиначили у Мађаре. Или н. пр. да његову „бити имајућу“ оригиналну шаљиву игру узму Французи, те да је „прераде“ и тиме да му напрокоче, што је он једном њихову шаљиву игру, „*Hôtel Godelot*“, „прерадио“ у „Веселе дворе“. То би од њих била зелена пакост; а да му се још већма освете, не би требали ни да му даду дотичне гантијеме, које они иначе обилно плаћају.

Па у чему лежи та „прерада“ г. Бранка Муше Јовановића? Просто у том, што је из немачких имена ср-

чио српска, и што је од Мађарице направио Рускињу. Па при том мршавом „своме маслу“ још се г. Бранко Муша Јовановић, онако скромно смешећи се, герира, као да је он главом ту глуму баш и написао, а не тек само — „прерадио“.

Што је горња глума по себи добра, то да богме није његова заслуга; он је у том погледу невин као новорођено дете, шта више, ни његова „прерада“ није могла окупити здрави хумор и смешне ситуације у њој.

Све то, што сам, ево, написао, казао сам и усмено г. Бранку Муши Јовановићу. Том приликом ми је он своје мисли саопштио, говорећи, да је страну глуму том прерадом хтео српскоме схватању да приближи. Хм! Ја држим, да је наша публика барем тако интелигентна, као и г. Бранко Муша Јовановић, те да она врло добро зна, да на свету, осим Србаља, има још и других народности, као н. пр. Немаца, и да ти Немци имају своју војску, те по томе и своје официре, и да се у Немачкој могу догодити такви исти несташлуци, као и у нас, и да баш ти Немци нашем свету нису „шпанска села“, о којима до сад ни чуо није, те да им је по томе начин животарења њихова тако непојмљив и стран. Нашем свету су, осим Мађара, Немци баш најбоље познати, а обичаји њихови у одношају са милитаријом не разликују се ама баш ни за длаку од наших обичаја. Па на послетку, ако би и било разлике у тим обичајима, зар нашем свету не би годило, да један пут види, како се и у Немаца проводи милитарна љубав. Та не може сваки путовати и стране земље видети, да на лицу места научи стране обичаје. Ако је пак г. Бранко Муша Јовановић рад, да пред српску публику изнесе српске обичаје, то нека буде тако „снисходителан“, те нека послуша мој скромни савет, па нека засуче своје рукаве, нека напрегне своју машту, нека и т. д., туђе пак нека остави на миру, просто с тога, што то није — његово. Та лепше је и куд камо скромније, кад се каже: превео, него оно напишено: прерадио, у које управо не ће нико да верује.

Наши глумци учинили су своје: приказали су поједине особе вешто, живо и складно, као што то бива у ово последње доба. Ја не изузимам ни једног члана нашег друштва, шта више, не изузимам ни нашег округлог шапача, г. Стенића, ког је публика данас први пут у акцији видела, и то на огледалу, које је било баш преко пута његова места. Ми имамо, до душе, прилике, да га често чујемо; али што смо га и видели, то имамо захва-лити, — сад не знам, да ли писцима, или „прерађачу“, или оном огледалу. Не ћу од глумаца да споменем никог, па ни од глумица; али их могу уверити све, да су сви редом, без изузетка, свој задатак мајсторски решили. М. С—ћ.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

39. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 29.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 23. ЈАНУАРА 1882.

ПО ДРУГИ ПУТ:

ВЕЛИКОВАРОШАНИ.

ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО ДР. Ј. Б. ШВАЈЦЕР, ПРЕВЕО Н. Ј. МОСТИЋ.

ОСОБЕ:

Јован Вердек, капетан ван службе	Лукић.
Клара, његова жена	Б. Хаџићева.
Павлија Валденова, њезина сестра	М. Рајковићка.
Франц Тодор Македај, књиџар	Руџић.
Адолар Либстрај, богаташ селтерски	Димитријевић.
Лиза, жена му	Д. Руџићка.
Хуго Винген, потпоручик, њихов нећак	Банковић.
Шарлота Вингенова, њихова нећака	Д. Адамовићева.
Фриц Хаберланд, ђак	Добриновић.
Леманка, удовица, праља	Ј. Поповићева.
Хулда, кћи јој, служавка код Вердека	Л. Хаџићева.
Милер помоћник код Македаја	Рашић.

Догађа се у Берлину.

У недељу 24. јануара по други пут: „РАТ У МИРНО ДОБА“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Мозер и Шентан, по немачком прерадио Бранко М. Јовановић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.